

LE TOUR DU MONDE EN 80 JOURS

Literatuur en interculturele competenties in een taaltaak voor havo 4

Hoe kun je een actueel thema als interculturele competentie met behulp van taaltaken integreren in je eigen (literatuur)lessen? Lia Nijdam is docente Frans op de CSG Bogerman in Sneek en deelt haar ervaringen met het ontwikkelen van een taak voor 4 havo waarin literatuur en cultuur centraal staan.

LIA NIJDAM

Om te leren hoe je een literaire taaltaak maakt, deed ik mee aan de Professionele Leergemeenschap (PLG) 'Taakgericht werken aan talen en culturen' van de Rijksuniversiteit Groningen. Door een taaltaak te onderwerpen kun je literatuur verbinden aan taalvaardigheden en relevante, actuele thema's. De taaltaak die ik heb ontworpen, verbindt schrijfvaardigheid met interculturele competentie, een thema dat steeds actueler is en van docenten een invulling vraagt.

In de taaltaak staat het boek *Le tour du monde en 80 jours* van Jules Verne centraal. De roman gaat over

de reis van Engelsman Phileas Fogg en zijn bediende Passepartout. Fogg gaat de weddenschap om binnen 80 dagen de wereld rond te reizen aan. Samen met Passepartout reist hij per trein, boot, luchtballon – allemaal vervoersmiddelen waar een gewone burger in de negentiende eeuw maar zelden toegang toe had. Jules Verne wordt als een van de grondleggers van moderne sciencefiction gezien, een genre dat onder jongeren veel populariteit geniet.

Als basis voor de taaltaak heb ik van deze roman de stripversie van Loïc Dauvillier (met illustraties van Aude Solheilnac) uit 2008 gebruikt. De illustraties bieden ondersteuning bij het lezen en het boek biedt hierdoor

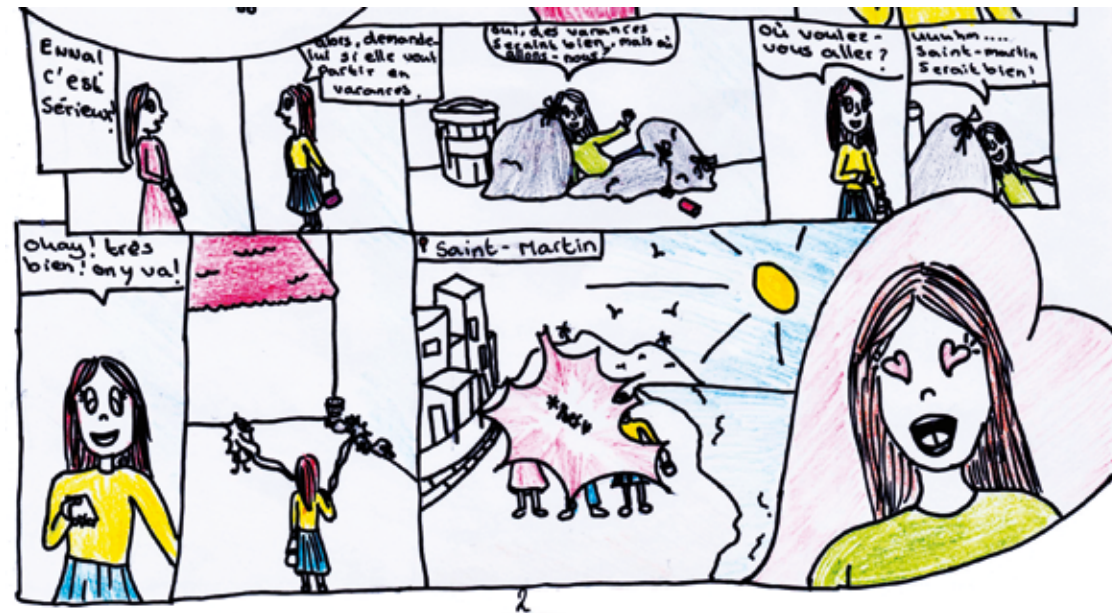

Strip gemaakt door Anne Silvius en Yente Swart, leerlingen van CSG Bogerman in Sneek

een extra dimensie: taal wordt vormgegeven in beeld. Een klassiek werk wordt zo modern. Om leerlingen in staat te stellen om het stripboek met het originele boek te vergelijken voegde ik hoofdstuk 1 en 2 van de oorspronkelijke roman van Jules Verne aan de taak toe, zowel in het Frans als in het Nederlands. De combinatie van beide bronnen leidt dus tot een rijker gebruik van de klassieke roman. De vorm van 'taaltaak' is uitermate geschikt voor deze opdracht, omdat het een realistische opdracht is die tot een concreet resultaat leidt: de leerlingen werken gedurende de lessenreeks namelijk aan een eigen stripverhaal (zie kader 1 voor een overzicht van de lessenserie).

Francofonie

Net als Phileas Fogg in de roman 'reizen' de leerlingen over de wereld. Het eindproduct, een (in groepsverband) zelfgemaakt stripverhaal, gaat over een reis door de Franstalige landen waarin ze zich verdiepen tijdens de les. De nieuwsgierigheid van de leerlingen biedt de docent aanknopingspunten om te bespreken wat *francophonie* inhoudt: leerlingen mogen zelf kiezen welke aspecten zij naar voren laten komen in het verhaal. In welke landen wordt er eigenlijk Frans gesproken? Waarom daar? Hoe kijken wij tegen deze culturen aan? Wat zijn verschillen en overeenkomsten? De leerlingen leggen verbanden tussen de eigen cultuur en de culturen waargenomen in de lan-

Strip gemaakt door Sanne Boonstra, Enna de Boer en Annika di Pietro

den die ze bezoeken in het eindproduct van de taalkaak. Naast de inhoudelijke insteek krijgen leerlingen een breder beeld van literatuur. Het stripboek biedt mij de gelegenheid om in de les te bespreken hoe strips in Frankrijk beleefd worden: Hoe worden bijvoorbeeld literaire werken veranderd in stripboeken? Welke verschillen zijn er ten opzichte van Nederland? Hoe is taal hierin gebruikt, en hoe verschilt dat met een regulier leesboek? Zie kader 2 voor de onderwerpen die in de lessen aan de orde komen.

Beoordeling

Om het eindproduct summatief te kunnen beoordelen is het noodzakelijk om inzicht in het leerproces van de leerlingen te krijgen. Om hun leren zichtbaar te maken bevat

de taalkaak een aantal specifieke onderdelen zoals het maken van woordrozen als brainstorm en *peer reviews*. Dit laatste houdt in dat leerlingen elkaars (tussen)producten beoordelen aan de hand van een door mij gemaakte rubric (die ik ook gebruik bij de eindbeoordeling). Aan de hand van de rubric wordt het product beoordeeld op volledigheid, taal, creativiteit en interculturaliteit. De focus van de *peer reviews* ligt op inhoudelijke feedback van leerlingen aan elkaar. Wat ga je verbeteren? Wat neem je mee uit de beoordeling van je klasgenoten? Leerlingen moeten in elke *review* twee pluspunten en twee verbeterpunten noemen. Ook mogen overige opmerkingen, zoals complimenten, genoteerd worden. De ontvangers moeten dan aan de hand daarvan ook

doelgroep	havo 4 (en eventueel ook 4 vwo met aanvullende opdrachten)
leerdoelen	<ul style="list-style-type: none"> • leerlingen maken kennis met de Franstalige wereld en verdiepen hun kennis hiervan • leerlingen worden zich bewust van hun meningen/opvattingen over deze landen
opdrachtbeschrijving	leerlingen maken in groepjes een strip van ongeveer twee A4 (voor- en achterkant) waarin ze door de Franstalige wereld reizen
benodigde les- en voorbereidingstijd	één les per week minimaal (gedurende acht weken) voor het maken van de strip en de overige lesonderdelen

Kader 1. De lessenserie in het kort

Ik ben bij de verschillende werkstukken op reis meegenomen door mijn leerlingen: we zijn naar onder meer Madagaskar, België, Canada, Luxemburg, Ivoorkust, Sint Maarten en Monaco geweest

week 1	<ul style="list-style-type: none"> • introductie lestaak • informatie over schrijver, genre • informatie over stripboeken in Frankrijk (onder andere Festival d'Angoulême)
week 2	<ul style="list-style-type: none"> • lezen stripboek (in groepjes en klassikaal) • aan de slag met voorwerk voor het eindproduct • leren: hoe geef ik feedback (voorbeelden, uitwerking) en waar moet ik op beoordelen?
week 3	<ul style="list-style-type: none"> • lezen stripboek • vergelijken stripboek met hoofdstuk 1 en 2 van het oorspronkelijke (Franstalige) boek van Jules Verne • aan de slag met het eindproduct • mindmaps • brainstormen
week 4	<ul style="list-style-type: none"> • lezen stripboek (we zijn nu op de helft van het stripboek) • werken aan eindproduct • <i>peer review</i>: formulier invullen voor een ander groepje
week 5	<ul style="list-style-type: none"> • werken aan eindproduct • stripboek bijna uit (we zijn nu op driekwart) • <i>peer review</i>: bijstellen eigen leerdoelen naar aanleiding van feedback
week 6	<ul style="list-style-type: none"> • stripboek uitlezen • werken aan eindproduct
week 7	<ul style="list-style-type: none"> • klassikale evaluatie • werken aan eindproduct
week 8	<ul style="list-style-type: none"> • laatste hand leggen aan het eindproduct • eindproduct inleveren • <i>peer review</i> eindproduct • stripboek bespreken

Kader 2. De activiteiten van de lessenserie

Literatuur, cultuur en taal verbinden kan prachtige dingen voor leerlingen opleveren

weer voor zichzelf een leerdoel formuleren. Dit vergt wel begeleiding, bijvoorbeeld door af en toe bij een groepje aan te schuiven en de feedback te bespreken, of door een apart lesonderdeel in te bouwen waarin je uitlegt hoe ze het beste feedback kunnen geven.

Evaluatie

Ik ben bij de verschillende werkstukken op reis meegegaan door mijn leerlingen: we zijn naar onder meer Madagaskar, België, Canada, Luxemburg, Ivoorkust, Sint Maarten en Monaco geweest. Leerlingen hebben nagedacht over wat francofonie inhoudt, en waar de verschillende landen bekend om staan, of juist wat zijzelf ook nog interessant vonden aan deze landen.

Werken met inhoudelijke taakstukken levert nog veel meer mooie inzichten op. Zo geeft het groepsproces mij als docent veel informatie over het leer- en samenwerkingsgedrag van leerlingen. Wie neemt bijvoorbeeld de beslissingen, wie neemt welke taak op zich? Welke landen kiezen ze uit, en waarom? De leerlingen duiken gelijk de opdracht in, al hebben ze af en toe aanwijzingen nodig voor het uitvoeren van de opdrachten.

Verrassend is dat uiteindelijk geen enkel product hetzelfde is: zelden komen landen écht overeen met die van een ander groepje, elk project is anders vormgegeven, en de leerlingen gebruiken uiteenlopende hulpmiddelen (digitaal versus ouderwets op papier tekenen). Ook mijn rol is anders tijdens de lessenserie: ik ben meer coach en 'helpdesk' – 'Mag het ook op deze manier, mevrouw?' 'En als we het zo doen, klopt het dan?'

En met alle vergaarde informatie ga ik de nieuwe lichting havo 4 komend jaar het hele stripboek laten lezen, in plaats van het lezen van gedeeltes. Hierdoor hoop ik leerlingen meer in het literaire werk mee te nemen. Dit zorgt ook voor meer aansluiting met het originele werk, een blik op hoe er in de negentiende eeuw naar culturen gekeken werd, wat we van die blik vinden, hoe we daar nu tegen aankijken en waarom. Het creatieve aspect is

voor de leerlingen denk ik het meest aantrekkelijke, en het krijgt daardoor makkelijk de overhand, terwijl ik het ook belangrijk vind om literaire aspecten te benadrukken.

Het introduceren van de francofonie, en de link met interculturele competenties, blijft iets waaraan ik wil schaven. Hoe kan ik dit nog beter naar voren laten komen? Of wat voor opdrachten kan ik gebruiken om leerlingen hiervoor handvatten te geven? Wellicht kan dat door uitgebreider met leerlingen te bespreken welke landen ze kiezen en aspecten hiervan naar voren laten komen.

Het werken met taakstukken stelt mij in ieder geval als docent in staat om mijn visie uit te werken. Na het werken met hierboven beschreven taak *Le tour du monde en 80 jours* ben ik aan de slag gegaan met een taak over sprookjes, fabels en de satire van *Le roman de Renard* en de dieren die in al deze genres voorkomen. Sprookjes zijn van alle tijden, en de interpretaties die verschillende schrijvers – van Aesopus via de gebroeders Grimm, Perrault en Jean de la Fontaine – bieden genoeg aanknopingspunten voor een dergelijke taak. Ook hier wordt de literatuur van vroeger tijden nieuw leven ingeblazen en vernieuwd.

Literatuur, cultuur en taal verbinden kan prachtige dingen voor leerlingen opleveren: een nieuwe wereld gaat voor ze open, en voor docenten is het een veelbelovende manier om vaardigheden vorm te geven in combinatie met interessante inhoud. Zo komen leerlingen bewust, en onbewust, in aanraking met een rijkere (leer)omgeving. ■

Dauvillier, L., & Soleilhac, A. (2008). *Le tour du monde en 80 jours*. Delcourt.

Lia Nijdam is docente Frans op CSG Bogerman in Sneek, waar ze lesgeeft in de bovenbouw havo en vwo. Samen met Marja Rietveld, collega Frans op het Willem Lodewijk Gymnasium in Groningen, verzorgt zij workshops over (Franstalige) literatuur. Voor meer informatie over de besproken lessenserie kunt u contact met de auteur opnemen via <lia.nijdam@csgbogerman.nl>. Met dank aan Inge Elferink en Aly Jellema, begeleiders van de PLG 'Taakgericht werken aan talen en culturen'.

films en series

De afgelopen weken zagen weer veel nieuwe films en series het licht. Gerard Koster maakt een selectie. Binnenkort verkrijgbaar via verschillende streamingdiensten.

Radical

In *Radical* komt leraar Sergio Correa aan op een school in het Mexicaanse Matamoros, tegen de grens van Texas. De regio staat niet bepaald goed bekend: er zijn veel bendes, de kinderen hebben het thuis heel zwaar en hebben de slechtste toetsresultaten van het land. Al snel merkt Sergio dat het niet makkelijk zal zijn om alle tegenslagen te overwinnen. De computers zijn vier jaar geleden gestolen en het geld voor nieuwe computers is door corruptie op overheidsniveau blijven hangen bij het stadsbestuur. Sergio besluit om het over een andere boeg te gooien, een methode die niet door iedereen op prijs wordt gesteld. De formule van de film is bekend. Vijftientig jaar geleden handelde de film *Dangerous Minds* al over hetzelfde onderwerp: een nieuwe, bevlogen docent komt op moeilijke school, gaat bijna ten onder, maar weet toch te zegevieren. De film *Radical* ontkomt dan ook niet aan de clichés: moeilijke, maar zeer nieuwsgierige leerlingen, een enkel briljant kind, tegenslagen, de twijfel waaraan de docent onderhevig is, maar uiteindelijk toch de grote resultaten. Ondanks dat is *Radical* zeker de moeite waard. Leerlingen zullen de film op prijs stellen, maar ook voor docenten is *Radical* een leuke kijk op het onderwijs.

ENGELS | FRANS | ITALIAANS | SPAANS

Radical

Maria Montessori

De courtesane Lili geniet buitengewoon van haar leven en populariteit in Parijs. Maar als haar moeder overlijdt, moet zij plotseling zelf de zorg voor haar dochter Tina op zich nemen. Tina is gehandicapt en Lili wil niet dat mensen in Parijs dit weten. Daarom zoekt ze een school voor haar in Rome, waar Maria Montessori en haar partner Giuseppe Montesano een pedagogisch instituut voor gehandicapte kinderen leiden. Omdat Lili niet intern geplaatst kan worden, moet Lili zelf ook in Rome blijven. Maria en Giuseppe hebben samen een zoon, maar omdat het een buitenechtelijk kind is, zou de maatschappij dit niet kunnen accepteren en hebben ze het kind bij een pleegmoeder geplaatst. Maria wordt als vrouw niet volledig serieus genomen door de mannen die het instituut financieren, maar Lili ziet heel duidelijk hoe de methoden van Maria het leven van Tina veranderen. Wanneer Maria en Giuseppe uit elkaar gaan, moet Maria ineens een moeilijke keus maken. Kiest zij ervoor om een moeder voor haar zoon te zijn of kiest ze voor het opzetten van een revolutionaire school? *Maria Montessori* is een mooie film, maar vooral voor een publiek met een onderwijsachtergrond. Waarschijnlijk wat te traag voor leerlingen.

Ezra

Max was eens een succesvol schrijver van comedy's, maar zijn carrière als stand-upcomedian verloopt wat minder voorspoedig. Hij worstelt met de opvoeding van zijn autistische zoon Ezra, die hij samen met zijn ex-vrouw Jenna probeert groot te brengen. Maar ze verschillen nogal in aanpak. Als Ezra op school grote problemen krijgt, wil zijn ex hem naar het speciaal onderwijs sturen, terwijl Max blijft volhouden dat het aan de school en de docenten ligt. In wanhoop kidnapt hij zijn zoon op het moment dat hij al een contactverbod heeft. Tijdens de reis door Amerika begint Ezra zich langzaam te ontwikkelen en krijgt hij een wat beter contact met zijn vader. Ondertussen proberen Jenna en de vader van Max (gespeeld door Robert De Niro) hen te vinden, om ze op die manier uit handen van de politie te houden. Ezra is een leuke film, geschikt voor gebruik in de klas en ook onderhoudend voor de docenten zelf.